

# KISANGANI

## STAD AAN DE CONGOSTROOM

DEEL 1



Van onze verslaggever ter plaatse ROGER HUISMAN

# “Ik heb mijn profs aan het werk gezet in de landbouw”

## Professor Gevaerts coördineert samenwerking met Kisangani

**KISANGANI** - Roestbruine rotsen steken hoog uit boven de Congo, een teken dat het droge seizoen in deze tijden van klimaatverandering ook hier in Kisangani, de stad aan de stroom, luttel huishoudt. Aan de kade ligt een grote prauw te wachten op de Belgische bezoekers die een trip naar het eiland Mbiye, op 15 km van het centrum van Kisangani, zullen maken. Doel van de trip is een kennismaking met de lagere school Clara, zo genoemd naar de anonieme Limburgse die haar legaat overmaakte aan de vzw Kisangani. Deze hulporganisatie is gegroeid rond professor-emeritus Hugo Gevaerts (78) die generaties studenten geseekunde aan de UHasselt heeft ingewijd in de geheimen van de biologie.

Zeven *wazungu* (blanken) hebben wiehield plaats genomen op de blauwe tuinstoelen in de prauw, net als de universiteitsassistent Rosie Elemele, biologieprofessor Pionus Katwala en enkele stuurmannen. De buitenboordmotor slaat als een luid ratelende koffiemolien aan de gang en we ademen blauwige benzinevampen in.

### Donkere hart

“Oh, I love the smell of napalm in the morning”, lach ik naar de biologe Erik Verheyen in een verwijzing naar ‘Apocalypse Now’. In deze beruchte film van Francis Ford Coppola speelt Marlon Brando de rol van kolonel Walter Kurtz, de ontsproorde legerofficier die ritueel doden tot een duivelse kunst heeft verheven. ‘Apocalypse Now’, door Ford in de Cambodjaanse jungle neergezet, is gebaseerd op het verhaal ‘Het hart der duisternis’ van Joseph Conrad. Die haalde zijn inspiratie uit de groteske en wrede schendingen



Een bezoek op het terrein. Hugo Gevaerts met een petje van het LUC. Foto MANJIA SCHEUERMANN

Ik kon mijn mannen toch geen louter wetenschappelijk werk laten doen

Hugo Gevaerts  
Oud-professor UHasselt

men rotspartijen door te laveren. Na veertig minuten schuiven we aan de rand van Mbiye aan land. Boven op de oever zoeken we een weg tussen de eenzijdige hutten die met grote bladeren zijn bedekt. Enkele tientallen meter verder de brousse in, staat een skelet van wat een kerk moet voorstellen, vier hoekpalen, een rieten dak, en banken gevuld met zingende en bidende eilandbewoners. Zondag is in Congo nog heiligendag. Hugo Gevaerts, 78 jaar geleden geboren in Kisangani, was er tot 1990 decaan van de Faculteit We-

tenschappen. Na zijn gedwongen vertrek bleef hij in contact met zijn collega's en assistenten. Om die academici en de bevolking van Kisangani door de moeilijke oorlogsjaren heen te helpen, zette Gevaerts verschillende landbouwprojecten in en rond Kisangani op. “Wat moesten mijn mannen wetenschappelijk onderzoek doen, als de bevolking geen of nauwelijks te eten had”, zegt Gevaerts. “Ik heb ze dus aangesteld als begeleiders van projecten voor rijst, eetbananen en maniok en voor de kweek van vissen, varkens, konijnen en rietratten.” De vzw Kisangani heeft de voorbije jaren kunnen rekenen op de steun van de provincie Limburg, van de Rotary en de Lions én van talloze anonieme donoren. Gevaerts is nu coördinator van de interuniversitaire samenwerking tussen Kisangani en de Vlaamse universiteiten (zie kader).

### Peddelen

Maar die landbouwprojecten, die nog bekend staan als ‘les projets LUC’, naar het vroegere Limburgs Universitair Centrum, waren niet voldoende, stelde Gevaerts vast: “Op veel plaatsen, onder meer hier op Mbiye, hadden de kinderen geen scholing. Daarom hebben we drie lagere scholen rond Kisangani opgericht.” Rosie Elemele, die verantwoordelijk is voor het bestuur van de school: “De kinderen van het eiland konden op 2,5 kilometer hier vandaan naar deschool van de ouders, maar dan moesten ze leren peddelen om de rivier over te steken. Dat kan je een kind van zes

jaar, de wettelijke leeftijd om aan de lagere school te beginnen, niet aandoen. Daarom gingen de meeste kinderen pas vanaf negen of zelfs tien jaar naar het eerste klasje van de lagere school. Kwam daar nog bij dat ze tijdens het reizen niet over de rivier konden peddelen.” Het was geen secure om goed opgeleide onderwijzers voor het schoolje op dit pakweg 10.000 inwoners tellende eiland te vinden. Rosie Elemele: “Hier had niemand het staatsdiploma. Het

En een week lang trokken we met enkele (oud-)professoren en medewerkers van de UHasselt naar de stad Kisangani, het vroegere Stanleystad. De UHasselt heeft daar de leiding van een uniek samenwerkingsproject waar zowel de Limburgse academische wereld als de Congolese collega's nog jaren de vruchten van zullen plukken.



MORGEN DEEL 2:  
SCHOONVADER VAN PATRICK  
JANSSENS ZET CARDIOLOGIE  
OP CONGOLESE KAART



Sommige dorpen buiten Kisangani zijn enkel met een motorfiets te bereiken. Foto MANJIA SCHEUERMANN

meeste onderwijzende personeel komt nu uit Kisangani. Op vijf jaar tijd hebben we drie maal de onderwijzers moeten vervangen tot we de juiste mensen hadden gevonden.” “We betalen onze mensen 60 dollar per maand, dat is tien dollar meer dan ze in de *Ecole de l'Etat* krijgen en nog meer dan het salaris in de privé-scholen. Na vijf jaar mogen we trots zijn op de resultaten, we hadden dit jaar 14 kandidaten voor het officiële diploma van de Ecole Primaire en van hen

zijn er negen geslaagd. De ouders moeten hier geen *minerval*, schoolgeld, betalen, want ze verdienen veel te weinig. We delen bij het begin van ieder schooljaar pennen en schriften uit en de meeste leerlingen hebben een uniform.” En met de nodige trots: “We krijgen nu zelfs kinderen van het vasteland. Neen, die moeten ook geen schoolgeld betalen.” Achter het schoolje liggen enkele velden en een nagelnieuwe varkensstal. Er is echter nog geen ge-

knor te horen omdat men eerst wil onderzoeken met welke planten men de varkens buiten het gewone afval kan voeden. Aan de overkant ligt een proefveld om de leerlingen vertrouwd te maken met de principes van *agroforestry*, landbouw in bosgebieden. Hugo Gevaerts: “We willen hier ook een waterput slaan omdat de mensen nu twee kilometer moeten lopen om water aan een bron te halen.” Rosie denkt aan uitbreiding: “We hebben nu vier klaslokalen dus hebben we er nog twee nodig om

compleet te zijn voor de zes studiejaren. Om de onderwijzers niet langer onder te brengen bij gastgezinnen, willen we een huis met zes kamers bouwen. Voorts hebben we nodig wat iedere normale school heeft: voldoende handboeken, we mogen al blij zijn dat we er genoeg hebben voor de onderwijzers. Daarnaast kunnen we pennen, schriften en speelgoed voor de kinderen gebruiken.”

→ Wie de vzw Kisangani wil helpen kan terecht op de website van de vereniging: [kisangani.be](http://kisangani.be)

## “Hugo heeft de mensen in Kisangani nooit in de steek gelaten”

**KISANGANI** - Professor Hugo Gevaerts zal dit kaderstukje niet graag lezen, want hij is niet opgezet met alle lof die hij toegewezen krijgt voor zijn werk in Kisangani. “Zonder Hugo zou het project er niet gekomen zijn”, is de stellige overtuiging van doctor Erik Verheyen die als bioloog verbonden is aan het Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen in Brussel en aan de Universiteit Antwerpen. “Hugo heeft

de mensen in Kisangani kunnen selecteren op basis van hun positieve eigenschappen, hij kent ze allemaal. Je moet voorzichtig zijn met planning op lange termijn in een gebied waar je niemand kent.” Verheyen coördineert samen met een Congolese collega het luik biodiversiteit. Dankzij Hugo Gevaerts heeft de Universiteit van Kisangani, in het bijzonder de Faculteit Wetenschappen, een bijzondere uitstraling.

Verheyen: “Kisangani is de alma mater van de biologen in heel de DRG, veel profs uit Kisangani zijn uitgewaaid over heel het land, Hugo wilde het niveau van zijn mensen zo hoog mogelijk. De projecten die Hugo in de jaren negentig heeft opgezet, hebben die mannen door de moeilijke jaren heen geholpen. Dat was duurzame ontwikkeling *avant la lettre* en het *community work* doen ze met veel overgave.”

De Gentse geoloog Geert Baert, die het luik duurzame landbouw coördineert, ziet nog andere kwaliteiten van Gevaert: “Hugo is de enige die eind jaren negentig, begin deze eeuw, tijdens de oorlogen tussen de Rwandezzen en de Ugandezzen in Kisangani, naar de stad aan de stroom bleef komen. Hij heeft de Congolezen nooit in de steek gelaten.” (1)



Hugo Gevaerts blijft bij de les in het lagere schoolje. Foto MS



Het eiland Mbiye is deels natuurgebied. Foto RH

## Ambitieuw programma

**KISANGANI** - De Vlaamse universiteiten hebben al lang begrepen dat ze hun studenten moeten voorbereiden op een wereld waarin globalisering en samenwerking tussen het rijke Westen en het Zuiden, geen loze begrippen zijn.

Daarom heeft de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) een ambitieus programma van universitaire ontwikkelings-samenwerking (UOS) opgezet tussen universiteiten in Vlaanderen en het Zuiden. Heel even een dulk in een oerwoud van letterwoorden: de universitaire samenwerking tussen de universiteit van Kisangani (UNIKIS) en de VLIR kreeg in 2010 een structureel karakter, een prettig gevolg van de golf van generositeit rond de vijftigste verjaardag van de Congolese onafhankelijkheid. Het jaarlijkse budget van deze “institutionele universitaire samenwerking” (IUS) bedraagt 350.000 euro. De UHasselt coördineert het programma en alle Vlaamse universiteiten zijn betrokken in de drie deelprojecten. Het structurele samenwerkingsakkoord, dat over twaalf jaar loopt, bestaat uit drie luiken: landbouw, biodiversiteit en versterking van de institutionele capaciteit. Daarnaast financiert VLIR-UOS tal van kleinere projecten met een beperkte reikwijdte en duur. Professoren van de Universiteit Hasselt spelen een sleutelrol in deze samenwerking.

### Getrek

Aan de benoeming van de Congolese coördinator is nogal wat academisch getrek en geduw voorafgegaan, want Leuven en Gent zagen met lede ogen aan dat een prof uit Hasselt met die eer ging lopen. Hugo Gevaerts is oud-decaan van de Faculté des Sciences, is geboren in Kisangani, spreekt beter Swahili dan Limburgs en kent als geboren diplomaat de gevoeligheden in de academische wereld in Congo. Bovendien is hij sinds 1990 minstens een keer per jaar naar Kisangani getrokken om er zijn projecten te inspecteren en om occasioneel nog les te geven. Jean-Michel Rigot, vicerector aan de UHasselt in biologie, staart klaar om over twee jaar Gevaerts op te volgen. (1)

**viruOS**  
VLAAMSE UNIVERSITEITEN  
CHANGING



Bron: Frank Gevaerts